

ПРАКТИЧНІ ПРИЙОМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ПОРТФОЛІО, БЛОГФОЛІО У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

PRACTICAL TECHNIQUES OF IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE STRATEGIES PORTFOLIO, BLOGFOLIO IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES

Стаття присвячена розгляду шляхів впровадження інноваційних технологій портфоліо та блогфоліо у процес навчання іноземної мови студентів технічних закладів вищої освіти. Автори наполягають, що застосування у процесі викладання іноземної мови цих технологій ефективно впливає на розвиток пізнавальної та творчої активності студентів, сприяє підвищенню якості освіти та ефективності використання навчального часу. У статті аналізуються позиції вчених щодо теоретичного обґрунтування зазначених навчально-методичних стратегій, їх функціонального використання для оцінювання знань студентів, самоконтролю здобувачами досягнень під час вивчення іноземної мови. Автори пропонують розглядати мовне портфоліо й як метод навчання, форму організації самостійної навчальної діяльності, й як інструмент формування ключових компетенцій студента та рефлексії його власної діяльності, самооцінки пізнавальної, творчої праці, засіб підвищення рівня професійно-особистісного саморозвитку студента.

Аналізуються функції мовного портфоліо та його види. Розглядаються можливості використання інноваційних технологій портфоліо та блогфоліо як ефективного способу самооцінки досягнень студентів, засобів, на основі яких здійснюється активізація професійної іншомовної комунікативної діяльності студентів, відбувається розвиток їхніх комунікативних особистісних якостей і творчого потенціалу. Пропонуються практичні прийоми використання портфоліо та блогфоліо у процесі викладання іноземної мови студентам технічних закладів вищої освіти, для яких іноземна мова не є профільною дисципліною, але може стати основою для майбутнього професійно-особистісного саморозвитку. Підкреслюється, що врахування майбутнього профілю роботи студента у процесі створення блогфоліо стане ще одним мотивувальним фактором для вивчення іноземної мови.

Автори доходять висновку, що робота з інноваційними стратегіями портфоліо та блогфоліо є привабливим для студентів форматом навчання у закладах вищої освіти, сприяє підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови, рівня індивідуалізації та інтерактивності освітнього процесу.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, мовне портфоліо, блогфоліо, самооцінка навчальних досягнень.

The article is devoted to the ways of introduction of innovative technologies of portfolio and blog portfolio in the process of teaching a foreign language to students of technical universities. The authors insist that the use of these technologies in the process of teaching a foreign language effectively affects the development of cognitive and creative activity of students, improves the quality of education and efficiency of learning time. The article analyzes the positions of scientists on the theoretical justification of these educational and methodological strategies, their functional use to assess students' knowledge, their self-control of achievements in learning a foreign language. The authors propose to consider the language portfolio as a method of teaching, a form of independent learning, and as a tool for forming key competencies of the student and reflection on his own activities, self-assessment of cognitive, creative work, a means of improving professional and personal self-development.

The functions of the language portfolio and its types are analyzed. Possibilities of using innovative technologies of portfolios and blogfolios as an effective way of self-assessment of students' achievements in learning a foreign language, but can become the basis for future professional and personal self-development. It is emphasized that taking into account the future profile of the student's work in the process of creating a blog portfolio will be another motivating factor for learning a foreign language.

The authors conclude that working with innovative portfolio and blog portfolio strategies is an attractive format for students to study at universities, helps to increase motivation to learn a foreign language, the level of individualization and interactivity of the educational process.

Key words: innovative learning technologies, language portfolio, blog portfolio, self-assessment of educational achievements.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/1.16>

Варава І.М.,
старший викладач
кафедри іноземних мов
Харківського національного
університету міського
господарства імені О.М. Бекетова

Приходько С.О.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. Реалізація перспектив розвитку вищої освіти в Україні неможлива без застосування в освітньому процесі інноваційних технологій, які покликані розвивати пізнавальну та творчу активність студентів, сприяти підвищенню якості освіти й ефективності використання навчального часу, зменшенню його кількості, що студенти

витрачають на репродуктивну діяльність. Важливість використання у навчальному процесі інноваційних технологій зумовлена також їхніми широкими можливостями щодо урізноманітнення змісту, методів і форм навчання, надання допуску до необмеженого обсягу інформації, яку можна ефективно використовувати у самостійній роботі. Особливо перспективним виявилось

використання інноваційних технологій у навчанні іноземної мови. Але складна ситуація в освіті, пов'язана з пандемією COVID-19 і впровадженням карантинних заходів, вимагає нового підходу до процесу навчання з використанням інноваційних технологій. Вимушена необхідність пристосування до протиепідеміологічних умов в освітньому процесі та переважне навчання студентів за допомогою дистанційної форми зумовлює необхідність розглянути інноваційні технології, що використовуються наразі у викладанні іноземної мови у вищій школі, не тільки як один із трендів сучасної освіти, але й з погляду успішності результатів їх використання у навчанні. Саме зараз, у цій складній ситуації, викладачам слід ретельно підходити до вибору інноваційних освітніх технологій і дотримуватися принципів, що дозволять впроваджувати їх у навчальний процес найбільш ефективно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній науковій літературі останнім часом багато уваги приділяється розгляду використання інноваційних технологій в освіті. Так, методологічним проблемам технології мовного портфоліо, теоретичному обґрунтуванню його функціонального використання для оцінювання знань з іноземної мови присвячені дослідження таких українських і зарубіжних науковців, як Н. Алмазова, Н. Гальскова, І. Задорожна, Д. Ісаєва, О. Купчинська, З. Нікітенко, Є. Полат, М. Сідун, І. Юдіна, Р. Aarts, R. Broeder, A. Dobson, F. Goullier, P. McLagan, J. Michael, L. Pierce та інші. Вітчизняним науковцем, експертом проєкту «Європейське мовне портфоліо» О. Карп'юк було розроблено методичний посібник, в якому наведено опис цілей, змісту і структури портфоліо. Аналіз ролі мовного портфоліо як засобу самоконтролю досягнень під час вивчення іноземної мови розкрито у працях О. Воронової, І. Джуган, Н. Моргунової, Т. Шахової. З'явилися дослідження, присвячені використанню цієї технології у процесі підготовки фахівців певного профілю (зокрема, економістів – С. Ніколаєва, Н. Ягельська; юристів – Л. Ягеніч; фахівців авіаційної галузі – Н. Омеляненко; майбутніх педагогів – М. Нікіфорова).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наразі відсутні актуальні публікації, в яких розкривалися б особливості впровадження технології портфоліо для студентів технічних спеціальностей закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання.

Мета статті полягає у розгляді можливостей використання інноваційних технологій портфоліо та блогфоліо як ефективного інструменту самооцінки досягнень студентів у процесі вивчення іноземної мови у технічному закладі вищої освіти, засобів, на основі яких здійснюється активізація професійної іншомовної комунікативної діяльності студентів, відбувається розвиток їхніх комунікативних особистісних якостей і творчого потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Мовний портфель (European Language Portfolio) було розроблено відділом мовної політики у межах проєкту Ради Європи на основі документа «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою: вивчення, викладання, оцінки» у Страсбурзі в 1998–2000 рр. Мовне портфоліо – це пакет робочих матеріалів, в якому його власник фіксує свої досягнення і досвід в оволодінні іноземною мовою. Він включає окремі види робіт, результати навчальної діяльності, що свідчать про успіхи у вивченні іноземної мови. Низка новітніх технологій навчання іноземних мов позиціонує мовне портфоліо як альтернативну форму контролю, що дозволяє отримати динамічну картину мовного та навчального розвитку студентів.

Дослідники визначають цей термін як «засіб удосконалення учнями своїх знань і вмінь в оволодінні іноземною мовою, формування вміння самооцінки у процесі оволодіння мовою, перевірки засвоєння навчального матеріалу» [1, с. 6]. На думку Т. Полонської, мовне портфоліо є не тільки інструментом самооцінки, рефлексії самостійної діяльності, а й інструментом власної пізнавальної, творчої праці учня [3]. Використання мовного портфоліо спроможне зробити процес оволодіння іноземною мовою прозорішим для студентів, допомогти здобувачам розвинути здатність до відображення та самооцінювання, надаючи їм у такий спосіб можливості поступово збільшувати відповідальність за власне навчання.

Як зазначає М. Сідун, використання мовного портфоліо сприяє «формуванню мотивації до результативної навчальної діяльності, розвитку пізнавальних навичок студентів, набуттю вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично осмислюючи його, і самостійно конструювати свої знання, прогнозувати й організувати свою діяльність відповідно до поставленої мети, формувати свідоме ставлення до майбутнього працевлаштування та власної професійної здатності» [4, с. 131].

Підсумовуючи проаналізовані нами дослідження, зазначимо, що існують дві основні позиції щодо визначення цього поняття. З погляду першої, мовне портфоліо розглядається як технологія навчання, метод автентичного оцінювання результатів освітньої та професійної діяльності, призначений для систематизації накопиченого студентом досвіду. З іншого погляду, мовне портфоліо розглядається як продукт, тобто результат навчальної діяльності з вивчення іноземної мови, комплекс матеріалів, що характеризує індивідуальну освітню траєкторію студента, його результати у досягненні поставленої мети. Ми вважаємо, що мовне портфоліо є методом навчання і формою організації самостійної навчальної діяльності, інструментом формування ключових компетенцій студента та рефлексії його власної діяльності,

самооцінки пізнавальної, творчої праці, засобом підвищення рівня професійно-особистісного саморозвитку студента.

Серед різноманіття функцій мовного портфоліо (зокрема, освітньої, соціальної, педагогічної, діагностичної, цілепокладальної, мотиваційної, оцінювальної, контролювальної тощо), що визначають такі науковці, як Т. Іванченко, С. Малишева, В. Подлущка, Є. Полат, О. Сунцова, найбільш важливим ми вважаємо те, що ця технологія дозволяє студенту стати активним учасником освітнього процесу, підвищує його мотивацію до вивчення іноземної мови, розвиває вміння планувати та виконувати свою діяльність; допомагає узагальнити і систематизувати значну кількість навчально-методичної інформації; навчає організовувати свою самостійну роботу, знаходити раціональні способи вдосконалення власних умінь; розвиває навички рефлексії; сприяє розвитку когнітивних здібностей, рефлексії, самооцінки, самопізнання. Як зазначає Н. Моргунова, використання мовного портфоліо «надає студенту і викладачеві можливість за результатом навчальної діяльності, наведеним у мовному портфелі, самостійно або спільно аналізувати й оцінювати обсяг роботи та спектр досягнень у галузі вивчення мови і культури, динаміку оволодіння студентом мовою в різних аспектах» [2, с. 69]. Портфоліо дозволяє визначити не тільки ті аспекти розвитку, які необхідно формувати, але й те, як студент прийшов до цих знань, сприяє діалогу між ним і викладачем.

Наразі у практиці навчання мови здебільшого застосовуються такі види мовного портфоліо, як: Self-Assessment Language Portfolio (портфоліо-самооцінка); Language Learning Portfolio (навчання певних аспектів мови чи їх комплексного розвитку: Reading Portfolio, Listening Portfolio, Speaking Portfolio, Writing Portfolio, Integrated Skills Portfolio); Comprehensive Language Portfolio (багатоцільове комплексне вивчення мови).

Практичні прийоми використання мовного портфоліо у процесі викладання іноземної мови студентам технічних закладів вищої освіти, для яких іноземна мова не є профільною дисципліною, але може стати основою для майбутнього професійно-особистісного саморозвитку, вимагають дотримання певних правил впровадження цього методу. Власний досвід роботи за цією технологією дозволяє запропонувати певні кроки створення продукту. По-перше, необхідно визначити мету створення, власне, мовного портфоліо та інформацію, що буде міститися в ньому, визначитися з тим, який вид буде мати розроблене портфоліо. Важливо звернути увагу студентів на особливості роботи над дизайном їхніх портфоліо відповідно до певних критеріїв та рекомендацій. По-друге, слід співвідносити записи у портфоліо студента з видами діяльності на занятті. Для

викладача важливо заздалегідь продумати, як звичні для студентів види мовленнєвої діяльності можуть бути використані у портфоліо. Науковець Д. Браун наполягає на необхідності введення мовного портфоліо до обов'язкового виду діяльності студентів, яке поступово поповнюється впродовж семестру, навчального року та включає дедалі складніші завдання відповідно до підвищення в студента рівня володіння іноземною мовою [7, с. 37]. По-третє, необхідно спланувати процес моніторингу та оцінювання прогресу студента, оскільки формальна оцінка у цьому разі не буде ефективним засобом оцінювання. Ми, наприклад, застосовуємо для оцінювання чек-листи, детальні рубрики та коментарі у самому портфоліо, тому що такий вид оцінювання дозволяє найточніше охарактеризувати прогрес студента. Ефективним виявилось також щотижневе обговорення кількох портфоліо з усіма студентами, надання можливості взаємооцінювання та самооцінювання мовних портфоліо студентами групи.

Найбільш виправдало себе у практиці використання цієї навчальної технології створення певних розділів, деякі з яких були заявлені ще в «Європейському мовному портфелі», а інші – запропоновані нами. Наведемо приклади: «Портрет» (особиста інформація про студента, його інтереси та здібності), «Колектор» (роботи, що характеризують навчальний процес, а також творчі роботи: твори, статті, проєкти), «Досягнення» (кращі роботи студента, відзнаки за участь у мовних конкурсах), «Бібліотека» (резюме прочитаних книг, глосарій термінів, складений студентом на основі прочитаних матеріалів за фахом), «Щоденник вивчення іноземної мови» (результати діагностичних тестів та їх аналіз), «Оцінний лист» (оцінка робіт студента викладачем та іншими особами), «Саморефлексія» (оцінка студентом результатів своєї роботи, відзначення свого мовного прогресу). Отже, мовне портфоліо, що містить загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою, має на меті навчити студентів умінню опановувати мову самостійно впродовж життя, об'єктивно оцінювати свій рівень володіння мовними вміннями та навичками, презентувати себе та свій іншомовний досвід.

Ще більш широкі можливості для реалізації у процесі викладання іноземної мови має сьогодні така інноваційна стратегія, як блогфоліо (вебпортфоліо) – інтерактивний онлайн-блог, створений студентом із певною освітньою метою, що передбачає оформлення ним персональної сторінки в інтернеті для презентації своїх успіхів та досягнень у вивченні мови зацікавленим особам, для їх структурування та оцінки [6, с. 24]. Блогфоліо дозволяє розвивати вміння в читанні та письмі через використання вже наявних в інтернеті блогів, а також через створення особистих блогів у вигляді щоденників або журналів, в яких автор розміщує як текстовий, так

і медіаматеріал (фотографії, аудіо- та відеозаписи, посилання на інтернет-ресурси). Відвідувачі блогу, ознайомившись з його змістом, можуть висловити свою реакцію за допомогою коментарів. Із метою розвитку окремих компонентів мовної компетенції важливим є використання блогфоліо для організації дискусії, що дозволяє студентам і викладачу дійти порозуміння. Ведучи особистий блог, студенти розвивають вміння виокремлювати та отримувати необхідну інформацію, оцінювати її важливість; навчаються використовувати необхідні мовні засоби для подання в письмовій формі різного роду інформації; висловлювати та аргументувати свій погляд у процесі проведення вебконференцій, застосовуючи необхідні для цього мовленнєві засоби.

Дослідниця Н. Ягельська вказує, що структурованість та комунікативна спрямованість блогфоліо дає змогу модифікувати його контент, сприяє соціальній адаптації, розвитку особистих та професійних компетенцій і допомагає встановити зв'язок із потенційними роботодавцями, оскільки, «на відміну від традиційного резюме, яке надається під час влаштування на роботу, портфоліо дозволяє значно краще представити та оцінити особисті й професійні компетенції людини» [6, с. 8]. У блогфоліо майбутній фахівець може рекламувати себе, презентувати всі свої кращі досягнення, зокрема мовні та мовленнєві навички і вміння.

На нашу думку, важливою перевагою цієї технології є розвиток у студентів критичного мислення. Робота з блогфоліо зовсім не обов'язково замінює стандартні письмові завдання, вона може передувати їх виконанню, готуючи студента до більш серйозної роботи чи допомагаючи накопиченню матеріалу та необхідної аргументації, на що часто немає часу в процесі заняття. Робота в блогу може також передувати деяким завданням говоріння, бути ресурсом для підготовки монологічного висловлювання або групової дискусії. Формування своєї позиції відбувається завдяки ознайомленню з думками кожного учасника обговорення, тому під час організації роботи в блогу необхідно залучити до обговорення максимальну кількість студентів.

Як і традиційні електронні портфоліо, створення та використання блогфоліо як ефективного засобу вивчення іноземної мови вимагає дотримання певних принципів. Найважливішим із них ми вважаємо вибір тем для ведення дискусій студентами у своїх блогфоліо. Безумовно, що врахування майбутнього профілю роботи студента стане ще одним мотивувальним фактором для вивчення іноземної мови. Необхідною є також допомога студентам в орієнтуванні у ресурсах, з використанням та аналізом яких вони зможуть покращити і розширити свої знання з обраної тематики блогфоліо. Викладачеві потрібно стежити за поступовим наповненням блогфоліо матеріалом, який обрали студенти на основі наданої

їм інформації, постійно заохочувати студентів до пошуку додаткової інформації та подання її у блогу. Обов'язковим елементом блогу повинне стати створення фінальної презентації чи запис власного відео, в якому розкриватиметься обрана для блогфоліо тема. З досвіду роботи з цією технологією ми можемо рекомендувати для цього використання хмарного сервісу Prezi.

Зазначимо, що, на наш погляд, використовуючи у процесі викладання іноземної мови інноваційні стратегії мовного портфоліо чи блогфоліо, слід оцінювати те, що студент знає і вміє з цієї теми чи предмета, лише ті його частини, які студент сам хоче представляти як найкращі, здійснюючи самооцінку власних досягнень.

Висновки. Використання інноваційних технологій у викладанні іноземних мов дозволяє значно розширити та урізноманітнити види діяльності студентів, що своєю чергою позитивно впливає на результати оволодіння мовою. Робота з інноваційними інтернет-технологіями є привабливим для студентів форматом навчання у закладі вищої освіти, що сприяє підвищенню мотивації до навчання, рівня індивідуалізації та інтерактивності освітнього процесу. Репрезентоване нами дослідження, безумовно, не вичерпує всього кола питань, пов'язаних із впровадженням стратегій портфоліо і блогфоліо у процес навчання іноземної мови, що зумовлює необхідність подальших досліджень зазначеної проблеми. Перспективним напрямом у вирішенні цього питання є, на нашу думку, розробка методичних рекомендацій для викладачів, які здійснюють іншомовну підготовку студентів саме у технічних закладах вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гальскова Н., Гез Н. Теория обучения иностранным языкам: лингводидактика и методика. Москва : Академия, 2005. 335 с.
2. Моргунова Н. Мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі навчання української мови як іноземної. *Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 51. С. 66–75.
3. Полонська Т. Мовне портфоліо як інноваційний компонент навчально-методичних комплексів із іноземної мови для старшої школи. URL: <http://ipvid.org.ua/upload/iblock/dbe/dbef6d1f3b7f6456b9c773835845f36c7.pdf>.
4. Сідун М. Портфоліо у системі засобів оцінювання навчальних досягнень студентів професійно-педагогічних спеціальностей. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Вип. 1 (92). С. 130–134.
5. Ягельська Н. Прийоми використання «Європейського мовного портфеля» для економістів у самостійній роботі з іноземної мови. *Іноземні мови*. 2004. № 4. С. 3–8.
6. Ananyeva M. Blogfolios and their role in the development of research projects in an advanced academic literacy class for ESL students. *Tech Trends*. Vol. 58 (5). P. 22–26.
7. Brown J.D. New ways of classroom assessment. Alexandria, LA : TESOL Press, 2013. 396 p.